

MOTİVASYON

Motivasyon, bir davranışın hedefe doğru yönlendirilmesi, harekete geçirilmesi ve devam ettirilmesine etki eden bir güç, öğrenen bireyin öğrenme durumuna etkin katılımı ve yaklaşım derecesi ile eylemde bulunma isteğini oluşturan belirli bir ihtiyaç ya da istektir. Bireyin günlük yaşantısında gösterdiği davranışların hızı, şiddeti ve sürekliliğini belirleyen birçok etken bulunmaktadır. Bu etkenleri içten ya da dıştan gelen birçok faktör etkilemektedir. Günlük yaşamda olağan davranışlardan farklı olarak, eğitim sürecinde kasıtlı davranış kazanma ve kazandırma dikkate alındığında; bireyin beklenen davranışı kazanması ve sürdürmesinde rol oynayan etkenleri kontrol etmek ve etkin kullanmak son derece önemlidir (Pintrich ve Schunk, 2002).

Öğrenenin öğrenmeye etkin katılma ve yaklaşma düzeyini ifade eden motivasyon kavramı; öz-yeterlik kuramı, öz belirleme kuramı, beklenti-değer kuramı, yükleme kuramı, başarı hedefleri kuramı ve gelecek zaman perspektifi gibi birçok çağdaş kurama temel oluşturmuştur (Karataş ve Erden, 2012). Akademik motivasyon konusu hem eğitimciler hem de psikologlar tarafından ilgi görmüştür. Eğitim kurumlarında öğrencilerin bazılarının derse, konuya ya da karşılaştıkları probleme çözüm üretmede istekli olduğu görülmekte iken bazılarının ise derslerde isteksiz olduğu, karşılaştıkları problemlere çözüm odaklı yaklaşmak yerine daha çok kaçmayı tercih ettikleri görülmektedir. Motivasyon, öğrenciler arasındaki bu farkın oluşumunu engelleyen faktörlerin başında gelmektedir. Birçok araştırmada öğrenme, merak, ısrar ve performans gibi farklı çıktıların motivasyon ile ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır (Deci ve Ryan, 1985).

İçsel bir durum olan motivasyon; davranışın ortaya çıkmasını sağlayarak davranışı yönlendirir ve davranışın devamlılığını sağlar. Bireyin bir hedefe ulaşmasına destek olan bir iç enerji ya da zihinsel bir kuvvet olarak da değerlendirilebilir (Sternberg ve Williams, 2009). Alderman (2004), öğrenmeye yönelik motivasyonun akademik başarıya etki eden temel faktörlerden biri olduğunu söylemektedir. Öğrenmeye motive olan bir öğrencinin, tüm davranışlarını o konuyu öğrenmeye yönelik düzenleyeceği ve okulda daha fazla zaman geçirerek, daha fazla öğrenerek derslerinde daha başarılı olmaya yönelim gösterdiği görülmektedir (Sternberg ve Williams, 2009). Motivasyon, öğrencilerin derslere yönelik tutumları, derslere katılımlarının sürekliliği, akademik başarı ve performansları üzerinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte motivasyon seviyesi yüksek olan öğrencilerin kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu ve okula yönelik daha olumlu tutum sergilediği görülmektedir (Ratelle vd., 2007). Bu nedenle öğrencinin akademik başarısını arttırmak için öğrenciyi öğrenmeye karşı motive etmek gereklidir.

1. Akademik Motivasyon

Akademik motivasyonun daha iyi anlaşılmasında Özerklik Teorisi yararlı olabilecek bir yaklaşımdır (Vallerand vd., 1992). Bu kuram, özerkliği bireyin hedeflerini belirlemek ve bu hedeflere ulaşabilmek için önceliklerini belirleyerek motive olma ve sorumluluk üstlenmesi şeklinde tanımlamaktadır (Deci ve Ryan, 2000). Özerklik teorisi, bireylerin doğuştan içsel uyarılma ve öğrenme isteğine sahip olduğunu iddia etmektedir. Bu içsel uyarılma derecesi bireyin ihtiyaçlarının karşılanma derecesine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Yani bu ihtiyaçlarının karşılanması içsel motivasyonun ön koşuludur (Karagüven, 2012). Özerklik teorisi, insanların üç temel ihtiyaçları olduğunu savunmaktadır. Bunlar; özerklik, yeterlik ve sosyal ilişki içinde olmaktır (Deci ve Ryan, 1985). Özerklik, bireyin davranışlarını dış etkenler olmaksızın, kendi kendine başlatma ve düzenlemesidir. Yeterlik, çeşitli içsel ve dışsal sonuçlara nasıl ulaşılacağını anlaması ve yapılması gereken işleri etkili olarak yapabilmesidir. Sosyal ilişki içinde olma ise, bireyin sosyal ortamda başkalarıyla güvenli ve doyumlu ilişkiler geliştirmesi anlamına gelmektedir. Bireylerin içsel ya da kişiler arası davranışlarını bu üç ihtiyaç açıklamaktadır (Deci, Ryan ve Williams, 1996). Özerklik teorisinde içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olmak üzere üç çeşit motivasyondan bahsedilebilir (Ryan ve Deci, 2000).

1.1. İçsel Motivasyon: Bir etkinliğin kendisine zevk verdiği ve tatmin ettiği için yapılması ve devam ettirilmesi dürtüsüne içsel motivasyon denir. İçsel olarak motive olan bireylerin davranışları, öğrenmeye duyulan merak ve başarmanın sağladığı haz gibi faktörlerden etkilenmektedir (Deci ve Ryan, 1985). İçsel motivasyon üç alt başlıkta incelenmektedir. Bunlar (Vallerand vd., 1992): bilmeye yönelik, başarmaya yönelik ve uyarım yaşamaya yönelik içsel motivasyondur. Bilmeye yönelik içsel motivasyon, bireyin öğrenmeyi, yeni bir şeyi anlamayı ya da keşfetmeyi, yaşadığı zevk ve tatmin olma sebebiyle devam ettirmesidir. Yeni bir şeyler öğrenmeyi sevdiği için kitap okuyan bir öğrencinin bu motivasyonu yüksektir. Başarmaya yönelik içsel motivasyon, bireyin bir şeyi başarma veya yeni bir şeyleri ortaya koyma sebebiyle yaşadığı zevkten dolayı harekete geçmesidir. Sınavlarda başarılı olmanın verdiği mutluluktan dolayı derslerine sıkı çalışan bazı öğrencilerin durumu bu motivasyona örnek olarak verilebilir. Uyarım yaşamaya yönelik içsel motivasyon ise, bir işin yapılması veya bir davranışta bulunulması sadece bireyin o işi yapmaktan zevk almasından dolayı yapması veya yapmak istemesidir. Örneğin, bazı öğrencilerin sınıftaki tartışmaların bir parçası olmaktan zevk aldığından dolayı okula gitmesidir (Vallerand vd., 1992).

1.2. Dışsal Motivasyon: Dışsal motivasyon, bireylerin davranışlarının dış etkenlere bağlı olarak gerçekleştirilme dürtüsüdür (Ryan ve Deci, 2000). Öğrenciler, takdir kazanma, ödül alma ya da olumsuz eleştirilerden kaçınma sebebiyle öğrenmeye istekli davranmaktadır. Dışsal motivasyon; dört alt başlıkta incelenmektedir. Bunlar: dış düzenleme- dışsal motivasyon, içe yansıyan dışsal motivasyon, belirlenmiş dışsal motivasyon ve bütünleşmiş dışsal motivasyondur (Vallerand vd., 1992). Dış düzenleme- dışsal motivasyon durumunda bireyler davranışı bir ödül alma ya da baskıyı ortadan kaldırma sebebiyle gerçekleştirmektedir. İçe yansıyan dışsal motivasyon durumunda bireyler davranışlarını gerçekleştirmeye iten sebepleri içselleştirmeye başlarlar. Fakat bu sebepler her ne kadar içselleştirilse de bireyler geçmişteki olaylardan hareketle motive olduklarından dışsal olarak motive olmuş kabul edilirler. İyi öğrencilerden yapması beklenen şeyin sınavdan bir önceki gece çalışmak olduğunu söyleyen bir öğrencinin durumu buna bir örnektir. Belirlenmiş dışsal motivasyon durumunda birey açısından davranış değerli ve önemli hale gelmiştir, özellikle de kendi tercihiymiş şeklinde algılanmaya başlanmıştır. Bütünleşmiş dışsal motivasyon ise dışsal motivasyonun içsel motivasyona en yakın olduğu motivasyondur. Ancak davranışların gerçekleştirilme sebebi halen dışsal faktörlere dayandığından bu başlık altında yer almıştır (Vallerand vd., 1992; Ryan ve Deci, 2000).

1.3. Motivasyonsuzluk: Motivasyonsuzluk, davranışın gerçekleştirilmesi için isteksiz olunması durumudur (Ryan ve Deci, 2000). Motivasyonsuzluk durumu, birey davranışlarının sonuçları ile davranışları arasındaki bağlantının algılanamaması durumunda ortaya çıkmaktadır (Vallerand vd., 1992). Motivasyonsuzluk, davranış veya aktiviteye değer verilmemesi, davranışın gerçekleştirilmesi konusunda bireyin kendini yetersiz hissetmesi ya da bireyin istediğini elde edemeyeceğine inanmasından da kaynaklanmaktadır (Ryan ve Deci, 2000). Akademik motivasyon, öğrencinin eğitim hayatındaki başarı veya başarısızlığa sebep olduğundan ve akademik personelin de eğitici olarak mesleki doyumu ve motivasyonu açısından önemlidir. Ebeveynler ve akademisyenlerin üstesinden gelmek zorunda olduğu en zorlayıcı görevlerden birisi de öğrencileri öğrenme etkinliklerine dâhil etme, çalıştırma ve motive etmektir. Bu anlamda, öğrencilerin motivasyonlarına etki eden faktörlerin tespit edilerek gerekli önlemlerin alınması ve özellikle öğrenim ve öğretim süreçlerini daha etkili ve verimli kılmak öğrencilerin daha başarılı olmaları için oldukça önem arz etmektedir.

Sonuç

Eğitimcilerin ya da yöneticilerin akademik motivasyonu artırmak adına;

- Kurumda verilen eğitimin içerik ve eğitim metodu kalitesinin arttırması,
- Öğrencilerin ya da çalışanların iletişimlerini güçlendirmelerini sağlayacak mekanizmaların oluşturulması,
- Eğitimci ya da işverenlerin motivasyonu sağlayacak teknik bilgi ve becerilerini elde edecekleri hizmet içi eğitim programlarını düzenlemesi,
- Gerekirse eğitimi ya da çalışma koşullarını zevkli hale getirecek sosyal ortamların ve etkinliklerin sayısını artırma gibi birtakım çabalar içine girmesi beklenmektedir.
- Öğrencilerin ya da çalışanların belirli periyotlarla motivasyon algılarını ölçme ve bu algıları etkileyen faktörler ile ilgili araştırmaların yapılması da güçlü bir motivasyonun oluşmasına katkısı olabilecektir (Korkmazer, 2020).

Kaynaklar

Alderman, M. K. (2004). *Motivation For Achievement: Possibilities For Teaching and Learning* (İkinci Baskı). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

Deci, E. L., Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Selfdetermination in Human Behavior*, New York: Plenum. Deci, E. L., Ryan, R. M., Williams, G. C. (1996). “Need Satisfaction and The SelfRegulation of Learning”, *Learning and Individual Differences*, 8(3), ss. 165- 183.

Deci, E. L., Ryan, R. M. (2000). “The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and The Self-Determination of Behavior”, *Psychologic al Inquiry*; 11, ss. 227-268.

Karagüven, M.H. (2012). “Akademik Motivasyon Ölçeğinin Türkçeye Adaptasyonu”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), ss. 2599-2620.

Karataş, H., Erden, M. (2012). “Akademik Motivasyon Ölçeğinin Dilsel Eşdeğerlik, Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması”, *M.e-Journal of New World Sciences Academy NWSA-Education Sciences*, 7(4), ss. 983-1003.

Korkmazer, F. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Akademik Motivasyon Algılarının İncelenmesi Üzerine Bir Alan Çalışması. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(20), 502-515.

Pintrich, P.R., Schunk, D.H., (2002). *Motivation in Education: Theory, Research and Applications*, Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.

Ratelle, C. F., Guay, F., Vallerand, R. J., Larose, S., Senécal, C. (2007). “Autonomous, Controlled, and Amotivated Types of Academic Motivation: A Person-Oriented Analysis”, *Journal of Educational Psychology*, 99(4), ss. 734-746.

Ryan, R. M., Deci, E.L. (2000). “Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions”, *Contemporary Educational Psychology*, 25, ss. 54-67.

Sternberg, R. J., & Williams, W. M. (2009), *Educational Psychology*, (İkinci Baskı), New Jersey: Pearson.

Vallerand, R. J., Blais, M. R., Brière, N. M., Pelletier, L. G. (1989). “Construction Et Validation De l'Échelle de Motivation En Éducation (EME)”, *Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 21, ss. 323–349.

Vallerand, R. J., Pelletier, L.G., Blais, M. R., Brière, N. M., Senécal C., Vallières, E. F. (1992). “The Academic Motivation Scale: A Measure of İntrinsic, Extrinsic, and A Motivation in Education”, *Educational and Psychological Measurement*, 52, ss.1003-1017.

Hazırlayan	Kontrol Eden	Onaylayan
Arş. Gör. Seda GÜRAY Yönetim Kurulu Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Fatma Zehra YILDIZ Koordinatör Yardımcısı	Dr. Öğr. Üyesi Emine ATALAY Koordinatör